

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

8. De materiali causa proxima excommunicationis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

fideles alij excommunicari possunt, cum Ecclesie membra non sint; non enim excommunicatur, nisi qui prius communicabat; immo nec Cathecumenus, quia nondum pertinet ad iurisdictionem Ecclesie. Arg. c. veniens de presb. non baptizat. Dicitur inferior, quia nullus se ipsum potest excommunicare, quamuis condatur vniuersalem ordinationem. Arg. l. qui iurisdictioni, ff. de iurisd. omn. iudi. vt si Episcopus excommunicet omnes ludentes, si ipse luserit, non incurrit. ita habet S. Thom. 4. dist. 18. q. 2. art. 2. Host. in summ. de sent. excomm. §. quis valeat, & ratio est, quia non habet in se iurisdictionem, nisi denunciauerit illam excommunicationem, vt latam à superiore; tunc enim, si contraueniret, contraheret, sed non à se, sed à superiore esset tunc excommunicatus. Similiter nullus potest superiorem excommunicare. Host. in summ. de excomm. §. quis valeat; vnde Papa à nullo excommunicari potest, quia non habet superiorem, vt habetur can. cuncta per mundum. q. 3. Dicitur subditus, id est eius subiectus iurisdictioni; nec enim illi possunt ab Ordinario ipso excommunicari, qui priuilegio Apostolico exempti sunt ab eius iurisdictione, cap. cum capella, & ibi Doct. de priuileg. & cap. porro, eodem tit. nisi in tribus casibus, cap. præcedenti notatis. Similiter nec alij non subditi, nisi in eisdem casibus. Dicitur viuus, quia mortuus propter nullum peccatum in vita commissum potest excommunicari, licet excommunicatio facta in vita duret post mortem, cap. à nobis. 2. de sent. excomm. Potest quidem excommunicatio à iure contracta in vita declarari post mortem, vt fit in defunctis hæreticis, vt habetur, cap. si quis, de hære. & Glos. in d. cap. à nobis. & Host. num. 12. Potest etiam ab excommunicatione contracta in vita absolui post mortem; tamen excommunicari post mortem non potest, secundum communem sententiam Theologorum, & Canonistarum. Quicquid dicant Glos. cap. si quis, de hære. & ibi Panorm. & Glos. cap. Iudæi, 2. de Iudæ. Hi igitur sunt, qui excommunicari possunt.

De materiali causa proxima excommunicationis.

CAPVT VIII.

CAusa materialis proxima est peccatum, non quodcūq; sed mortale; nemo enim contrahit excommunicationem, nisi interueniente mortali peccato; nec fulminari

excom-

excommunicatio debet propter aliquod peccatū, nisi sit mortale, id quod multis canonibus est statutum. II. q. 3. can. nemo. & canon. nullus cap. I. de iudi. cap. sacro. de sen. excom. in cuius rei explicationem, attende

Primò. Quando excommunicatio ab homine fulminatur propter aliquod peccatum præteritum, debet esse mortale; propter veniale enim non debet fulminari, ut in prædictis canonibus constat.

Secundò non sufficit peccatum præteritum ad contrahendam excommunicationem, nisi adsit contumacia, nepe quando admonitus, ut à peccato desistat, id renuit facere: unde, si homo paratus est corrigi, propter quodcumq; enorme peccatum præteritum excommunicari non debet, idq; can. nemo. allegato probatur. & tradit Pan. cap. reprehensibilis, num. 3. de appellat. cum communi sententia. Dixi, non debet; nam aliquando possit saltem a Papa aliquis excommunicari, propter aliquod peccatum commissum, in pœnam etiam citra contumaciam, sicut suspendi potest, non est omnino ita certū sicut certum est, iuxta canones id fieri non debere.

Tertiò, quando fulminatur in futurum, quia vel præcipitur aliquid faciendum, vel prohibetur ne fiat, tunc, dummodo iustum sit, quod præcipitur, resque sit grauis, potest excommunicatio ferri in transgressores, quia qui non obedit, iam fit contumax, & inobediens, & mortaliter peccat, & ideo excommunicationem contrahit. Dixi, dum sit res grauis, non enim fulminari debet excommunicatio propter res paruas, & leues.

Aduertendum tamen est, aliquando ferri excommunicationem iusta de causa in communi, quæ in particulari non esset iusta, nec ligaret: tamen, considerata causa in communi, obligat etiam in particulari; ut, si excommunicentur, qui vinearū fructus surripiunt, vel, qui surripuerunt, nisi restituant, iusta causa est in communi, quia mortale est furtum notabilis quantitatis: quòd si vnus paruum quantitatem surripuerit, & quæ per se nõ efficeret mortale, tamen ligatur censura, quia consideratur ad excommunicationem solum, quòd multum rapiunt, vel rapuerunt: & talis excommunicatio obligat singulos ad mortale. ita habet Sotus. 4. sent. d. 22. quæst. 1. art. 2.

Quartò, excommunicationes à iure, quæ communiter sunt in futurum latae, similiter, quæ sunt ab homine, quibus

aliquid

aliquid iustum præcipitur faciendum, aut aliquid malum prohibetur fieri, contrahuntur à transgressoribus propter contumaciam, & transgressionem, quæ est mortale peccatum, non autem quando esset veniale, aut nullum esset peccatum: vnde, quando certum est, non interuenisse mortale peccatum, certum etiam est, non esse eo casu contractam talem excommunicationem, vt rectè adnotat Palud. 4. sentent. d. 18. quæst. 1. art. 2.

Quintò, ex præcedente doctrina sequitur, cùm fertur excommunicatio in eum, qui aliquid alteri clam surripuit, nisi illud restituat, tamen qui surripuit, iustè abstulit ab altero, quia nimirum ei nolebat soluere debitum, nec alia via erat recuperandi, non ligari tali excommunicatione, etiamsi non reddat, vt notat Couar. alios citans vari. resolu. lib. 1. cap. 2. nu. 15. quia non tenetur in eo casu reddere, nec est vlla contumacia, nec peccauit auferendo. Idem dicit Siluest. in summ. verb. furtum, num. 19. Similiter cum fertur excommunicatio in debitorem, nisi soluat, & ipse non potest, non ligatur; debet tamen soluere, vt potest, saltem in parte, etsi non cùm primum potest, alias ligatur. Similiter, quando fertur excommunicatio in non reuelantes aliquid occultum; qui verò sciunt, iustam causam habent non reuelandi, tunc non ligantur. Iusta causa autem non reuelandi est, quando præcipitur reuelari aliquod peccatum, quod est occulte commissum, & iam est emendatum, aut si non est emendatum, probabiliter speratur emendatio, si correctio fraterna adhibeatur, tunc non est reuelanda ante correctionem, vt habet S. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. ad 3. Aut quando aliquis præcipitur testificari in iudicio id, quod non potest probare; secus tamen, si præciperetur denunciare aliquid ad correctionem delinquentis, præcedente iam fraterna correctione. Aut, quando præcipitur, vt occultæ scripturæ producantur, quæ cedunt in graue detrimentum iustitiæ producentis. Si verò non esset iusta causa non reuelandi, tunc ligaret excommunicatio. Abusum autem excommunicationum fulminataram ad reuelationem pro perditis, aut abstractis rebus reformauit Concil. Trident. sess. 25. cap. 3. ferri enim debet ab Episcopo, & non aliter, quàm in subsidium aliorum iuris remediorum.

Sextò, ex eadem doctrina sequitur, excommunicationem, tam à iure, quàm ab homine, non ligare ignorantes, quia vbi ignorantia est probabilis, non est contumacia, sine qua nemo

excom-

excommunicationem contrahit. At quia hæc res difficilis est, & in controuersia multiplici posita, declaranda est. Aduert^r igitur, duplicem esse ignorantiam, nempe facti, & iuris. Ignorantia facti est, quando aliquis nescit factum ipsum, quod sub excommunicatione prohibetur, aut precipitur. Iuris verò est, quando nescit ius, aut sententiam, quibus excommunicatio fulminatur: verbi gratia, percussit quidam clericum, ignorans esse clericum, est ignorantia facti: quidam alius percussit clericum, sciens esse clericum, sed ignorans excommunicationem latam cõtra clericj percussores, est ignorantia iuris. Hoc idem accidit in excommunicatione ab homine; nomine enim iuris, etiam Iudicis sententia comprehenditur. Aduerte rursus hoc factum, quod sub excommunicatione prohibetur, aliquando esse ex se malum, & illicitum, etiam si tali censura non prohiberetur: vt, etiam si non prohiberetur sub excommunicatione percussio clericj, mala esset; vt pote contra Dei præceptum: similiter, quando prohibentur furtum, adulterium, & alia, quæ iure diuino sunt prohibita: aliquando verò, ex se non esse malum, nisi quia sub excommunicatione prohibetur, vt audire leges Monachis malum non est ex se, sed quia sub excommunicatione id est eis prohibitum. Sunt alia multa huius rei exempla.

Aduerte rursus, ignorantiam iuris, aliquam esse iuris communis, nempe quando ignoratur canon a Pontifice, vel Concilio Generali statutus; aliquam verò esse iuris particularis, quale est, quòd Ordinarij in suis diocessibus condunt, vel Iudices particulares edunt. Demum, tam vna, quàm altera ignorantia, aut est probabilis, quam alij inuincibilem appellant; quando nempe aliquis ignorat, aut quæ scire non tenetur, aut si tenetur, ea scire non potuit, nec per ipsum sciret, quo minus sciret: aut est ignorantia crassa, supina, licet improbabilis, quando aliquis ignorat, quæ scire debuit, & potuit. His sic stabilitis, in primis dico, ignorantiam facti cuiuscumque, siue liciti, siue illiciti, quando probabilis est, excusare ab excommunicatione contrahenda; crassam verò secus. In hoc conueniunt Doctores, & constat ex capit. si vero, de senten. excomm. Vnde, qui probabiliter ignorabat, quendam esse Clericum, at percussit, non contraxit excommunicationem, licet peccauerit contra præceptum Decalogi: si verò ignorantia fuit crassa, peccauit, & est excommunicatus. Præterea, ignorantia iuris, siue communis, siue particularis crassa, & supina, non excu-

fat ab excommunicatione contrahenda, in quo etiam Doctores sunt concordēs. Rursus ignorantia iuris particularis probabilis, seu inuincibilis, excusat ab excommunicatione, quando factum erat aliās licitum, & hoc est sine contouersia: nam habetur cap. vt animarum, de constitu. Item eadem ignorantia probabilis iuris particularis excusat ab excommunicatione, etiam si factum sit aliās illicitum. In hoc non omnes conueniunt; tamen id affirmant Anchar. eodem capit. vt animarum, num. 6: & Adria, quæstione 3. de clau excep. 3. estque magis ad mentem præallegati capit. quod generaliter procedit de ignorantia probabili iuris particularis, non distinguendo, an factum sit illicitum, vel aliās licitum. Postremo, ignorantia iuris, etiam communis, etiam quando factum aliās erat illicitum, excusat ab excommunicatione. In hoc maior est contouersia, præsertim, quando factum erat aliās illicitum: tamen tamquam probabilius id tenemus, quoad forum conscientie, cum Antoni. 3. parte, titulo vigesimo quinto, capitulo trigesimo tertio, Ange. verbo excommunicatio, 7. casu vlt. Siluestro verbo ignorantia. §. 16. & Soto. 4. sen. d. 22. q. 1. ar. 2. cum alijs multis, ratioque id persuadet: nam non dicitur contumax contra canonem Ecclesie, qui probabiliter illum ignorat, etiam si faciat id, quod aliās erat prohibitum; qui enim probabiliter ignoraret canonem ferentem excommunicationem contra percussorem clerici, etiam si sciret malum esse percutere clericum, vt pote lege Dei prohibitum, peccaret quidem contra Deum, non tamen contra canonem Ecclesie, quem probabiliter ignoraret, nec esset contumax contra eam; idcirco nec contraheret excommunicationem latam ab Ecclesia, quæ non excommunicat, nisi suos contumaces, & inobedientes. Hæc de ignorantia.

Denique, pro complemento huius capit. duo sunt adnotanda.

Vnum est, quando excommunicatio, siue à iure, siue ab homine fertur contra aliquid facientes, non comprehendunt mandantes, consulentes, fauorem, vel auxilium præstantes, sed solos facientes, nisi tenore verborum id exprimat, aut alijs iuribus id habeatur declaratum. Vnde excommunicatio Clem. 1. de consang. & affi. lata contra contrahentes, non extenditur ad consulentes, aut mandantes, aut auxilium ferentes; nec lata Clem. 1. de sepult. contra sepelientes excommunicatum, comprehendit consulentes, aut iuuantes. Idem de alijs huiusmodi

ceusen-

cessendum est. Ista doctrina est communis, ut testatur Iul. Clar. prax. crim. q. 86. §. 2. & eam sequitur Caic. ver. excommunicatio. in prin. cum alijs multis: quãvis non desint, qui, quantum ad mandantes, aliter sentiant. Dictum autem est, nisi tenore verborum id sit expressum, quia sæpè excommunicatio fertur contra facientes, & mandantes, & consulentes, aut auxilium præstantes. Dixi, nisi alijs iuribus sit determinatum, aut interpretatum: nam excommunicatio lata contra percussores clericorum, alijs iuribus extenditur ad mandantes, & ratum habentes, quod etiam in alijs excommunicationibus fit, ut suis in locis ostendetur.

Alterum est, quando excommunicatio fertur contra aliquod facientes, mandantes, consiliũ, aut auxilium dantes, non contrahi ab ullo horum, nisi effectus sequatur: unde, qui mandat percutere clericum, qui consilium dat, & qui tenet percutere, nõ sunt excommunicati, nisi ipsa percussio fiat. ita dicit Glof. cap. in audientiam. §. iniuriarum, de sen. excomm. & Couar. in Rubri. de homi. 2. p. relect. nu. 5. dicit esse communem sententiam, quod intellige, nisi iuris, aut sententiæ dispositio æquè principaliter de illis procedat; unde, qui mandat occidere perper assassinum, statim est excommunicatus, etiamsi non sequatur effectus, cap. 2. de homi. in 6. quia principaliter ista actio prohibetur. Ob eandem causam Religiosi, qui concionantur animo retrahendi auditores à solutione decimarum, excommunicati sunt, quamvis non sequatur effectus. Clem. cupiens. de pœnis. §. 1.

De formali causa excommunicationis.

CAPVT IX.

Non sunt determinata verba, nec in iure, nec in sententia hominis, sub quibus excommunicatio ferenda sit: sed satis est verbum exprimens ipsam excommunicationem, ut sit anathema, Excommunicetur, a cõmunionem separetur, ut similia verba. Ut ait Host. in sum. de sen. excomm. §. qualiter. in prin. & hæc, aut comminatoria, aut latæ sententiæ excommunicationis expressiua sunt, ut diximus superius. Aliquæ tamen circumstantiæ, quæ ad formã quodammodo reduci possunt, obseruandæ sunt in excommunicatione ferenda; non quidã in ea, quæ est à iure, nec in ea, quæ est ab homine lata in